

Centenáriumi emlékkönyv

Iskolánk száz éve I.

Centenáriumi emlékkönyv

Iskolánk száz éve

I.

Centenáriumi emlékkönyv

Iskolánk száz éve

I.

Szerkeszti a szerkesztőbizottság

Dr. Tóth Béla, az I. kötet felelős szerkesztője

Udvari -Nagy István, a II. kötet felelős szerkesztője

Tóth Ferenc – levelezés
Várbídi Gyula – versenyeredmények
Takács József – tanulói névsor
Mike Csaba – alapítványi referens
Kocsis Illés – szervezés
Dr. Galbács Zoltánné – szervezés
Dr. Tóth Sándor – szervezés

Lektorálta:

Dr. Huszka László
nyugalmazott címzetes főiskolai docens

Köszönet a segítőknek:

Tanár:

Dudás Zoltánné – tanulói névsor
Dr. Koyne Fehér Zsuzsanna – korrekktúra
Vincze István – szervezés

Iskolai dolgozók:

Fekete Károlyné – tanári névsor
Sarvak Tiborné – gépelés

Tanulók:

<i>Bálinti Andrea</i>	<i>Kiss András</i>
<i>Dobó László</i>	<i>Kitka Gergely</i>
<i>Dubecz Éva</i>	<i>Lele Enikő</i>
<i>Dudás Edit</i>	<i>Maroska Ferenc</i>
<i>Fekete Katalin</i>	<i>Németh Julianna</i>
<i>Gera Zsuzsanna</i>	<i>Pályi Réka</i>
<i>Gila Orsolya</i>	<i>Pászti Judit</i>
<i>Györi Judit</i>	<i>Polyák Judit</i>
<i>Gyürefi Judit</i>	<i>Rebák István</i>
<i>Huszber Orsolya</i>	<i>Rosztos Kornélia</i>
<i>Húvös Magdolna</i>	<i>Simon Orsolya</i>
<i>Kakuszi László</i>	<i>Temesvári Klára</i>
<i>Károlyi Beáta</i>	<i>Zabos Orsolya</i>
<i>Kertész Katalin</i>	<i>Zsódi Viktor</i>

Felelős kiadó:

Gál Béla
igazgató

Típoграфия:
Német Tibor
művészeti
vezető

Tördelés:
Sóti Judit

**Nyomdai
munkálatok:**
DM Kft.
Vezető:
Hocz Pál

**E könyv
megjelenését
támogatta**
a Délmagyarország Kft.

**Ügyvezető igazgató,
főszerkesztő:**
Dlusztus Imre

Előszó

Különleges évet tudhat maga mögött a Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium az 1997–98-as tanévvel: ez az iskola – jogelődjeivel együtt számított – 100. tanéve.

1898-ban, amikor az intézmény Magyar Királyi Állami Főgimnázium néven megnyitotta kapuit – akkor még csak fiú – tanítványai előtt, az itt tanító pedagógusok és az iskola vezetősége bizonyára nem gondolta volna, hogy egy évszázad múltán ez a pillanat emlékezetes esemény, már történelem lesz, s a XX. század végén egészen más, ám mégis – diák miivolukban 100 évvel ezelőtti kortársaikhoz – nagyon is basonló fiatalok népesítik majd be az épületet.

Ez a 100 esztendő nevet szerzett, jogokat és egyben köteleességeket is adott és ad az iskola mindenkori diákjainak és tanárainak. Nevet szerzett, mert – biztos állíthatom – ugyanúgy mint 100 vagy 50 évvel ezelőtt, ma is dicsőség, rang, megtiszteltetés radnótiának lenni, akár az iskolapadban, akár a katedrán; jogot formálhat az iskola minden tagja többek között arra, hogy magas szintű, az iskola hagyományainak megfelelő színvonalú oktatást nyújtson tanárként és kapjon diákként, s ugyanakkor kötelességünk, hogy mindazt, amit az eltelt egy évszázad megtretemtett, felépített és megőrzött, – a tradíciók megtartásának figyelembevételével – mi tovább fejlesszük.

A visszatekintés, a nagy készülődések jegyében telt ez a tanév: a múlt emlékei között kutatva a centenáriumi eseménysorozat – és ünnepek előkészítése közben a közös munka örömeit felfedezve számos tanár és diák tekinthetett bele porlepte dokumentumokba, elsárgult újságokba és nafialinszagú ereklyébe, amelyek egykori diákjaink, oktatóink szekrényéből vagy a levéltárból kerültek elő.

Köszönet illeti mindazokat, akik ebben a hatalmas munkában kivették részüket: köszönöm a felelős szerkesztők, a szerkesztőbizottsági tagok és az anyaggyűjtésben közreműködő diákok lelkiismeretes, odaadó és precíz munkáját; köszönöm oly sok egykori diákunk és tanárunk lelkes segítőkézségét. Hálával tartozunk Szeged város önkormányzatának, a Somogyi-könyvtárnak és valamennyi támogatóknak ezen emlékkönyv létrehozásához és kiadásához nyújtott segítségéért.

Nagy élmény volt együtt készülni egy ilyen nem mindennapi eseményre, s remélem, az ebben a tanévben az iskola kötelékébe tartozó diákok és tanárok emlékeiben is megkülönböztetett időszakként marad majd meg a századik tanév, a centenárium.

Gál Béla
igazgató

Egy iskola – két névadó

KLAUZÁL GÁBOR (1804–1866)

Politikus, ügyvéd, miniszter. A reformkori ellenzéki politikusok egyik vezére. Pesten született 1804. november 18-án.

Csongrád vármegye követeként, mint a reformellenzék tagja vett részt az 1832–36., az 1839–40. és az 1843–44. évi országgyűlésen. Deák Ferenc híve volt. Ezen a három fontos országgyűlésen ott látjuk az elsők között, akik szívvel-lélekkel küzdenek a bécsi beolvasztó politika ellen. Az utolsó rendi országgyűlésnek nem volt tagja, mert felesége halála megtörte, visszatartotta. 1845-ben Klauzál Gábor szervezésében alakult meg az első szegedi takarékpénztár. Amikor a közteherviselés érdekében tett indítványát Csongrád vármegye gyűlése leszavazta, a szegedi jogász ifjak fáklászenét adtak tiszteletére.

Az 1848. március 15-én Pesten tartózkodó Klauzált a Nemzeti Múzeum előtti népgyűlés beválasztotta abba a küldöttségbe, amely a 12 pontot a városi tanács elé vitte.

1848. április 7-től szeptember 10-ig a Batthyány-kormány földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztere. Ekkor is a mérséklő, egyezkedő politika híve.

Az 1848. évi szeptemberi kormányzati válság idején lemondott, visszavonult.

Az 1861. évi és az 1865. évi országgyűlésen Szeged város képviselője a Deák Ferenc vezette Felirati Párt programjával.

A kiegyezést már nem érthette meg. Szegeden halt meg 1866. augusztus 3-án. Sírja a Belvárosi temetőben, a régi bejárattól jobbra található.

Klauzált, a politikust úgy jellemezhetjük, hogy mindig a törvények öreként mutatkozott, mindig igazságosságra, méltányosságra törekedett, mindig az elévülhetetlen jogokért tört lándzsát. Kiváló szónok volt, kedvelte a vitatkozást, a legjelesebb rögtönző volt bármely kérdésben. Mindezek a képességek előfeltételei voltak sikeres közéleti szereplésének.

A szegedi állami főgimnázium 1922-től 1950-ig büszkén viselte az első felelős magyar kormány miniszterének, Klauzál Gábornak a nevét.

1782.

II. József hatra csökkenti a tankerületek számát az országban, és ez 1785-ig van érvényben. Az 1806-os ún. II. Ratio Educationis törvénybe iktatja. A hat közül Nagyvárad, illetve Zágráb a Szegedhez legközelebbi.

1831.

Egy helytartótanácsi rendelet szerint a tanév október elejétől július végéig tart.

1849. november 6.

Magyarországon is érvénybe lép az Entwurf, az osztrák tanügyi szabályzat. Teljes neve: Entwurf der Organization der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich. Lényegéből: lesz 8 osztályos reálgimnázium.

1850. szeptember 13.

Életbe lép a Bach-féle nevelésügyi provizórium, amely a tankerületek számát ötre csökkenti. Szeged Nagyváradhoz tartozik.

1851. június 3.

Rendeleti úton bevezetik a középiskolát lezár/hat/ó érettségit. Magyarország

névnek pusztán doktori értekezésének egyetemi változatán („*Kafka Margit művészeti fejlődése*”) kellett szerepelnie. Doktori disszertációja után még egy egyetemi penzum állt előtte: a francia szakdolgozat. Ennek tárgya a grammatikai egotizmus a háború utáni francia irodalomban. A december elején esedékes tanári szakvizsgájára is Szegeden készült fel. Így szerezte meg 1935-ben a tanári oklevelet. Ez év augusztus 11-én házasságot kötött a szerelmes verseit már kora ifjúságától ihlető Gyarmati Fannival. Radnóti őt Fifinek becézte.

Szegedi éveinek tanulságait „*Kortárs útlevelére*” c. versében összegezte, melyet a Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiumának, a növelő közösségnek ajánlott. Barátai két életút között választhatnak: vagy kiszolgálják a rendet: „bólinthatsz meleg ételek fölött / és az esti csöndben leköpheted magad!” / – vagy lázadnak ellene (... mocskol e kor. De / „híred jövő, fiatal koron / vonul át égi fényeknél fényesebben!”

De hiába volt tanári oklevele, katedrához mégsem jutott. Magánórák adásából, szerény tiszteletdíjakból élt. 1936-ban tette közzé a „*Nyugat*” a költői pályájának fordulópontjaként emlegetett „*Járkálj csak, halálraítélt!*” c. verseskötetét. 1937-ben Baumgarten-jutalmat kapott. Feleségével együtt Párizsba utazott. 1938-ban a „*Cserépfalvi*” kiadásában megjelent a „*Meredek út*” c. könyve; ebben a kötetében kezdi meg eclogái sorozatát. A nagy francia forradalom 150. évfordulóján, 1939 nyarán ismét néhány hetet tölt Párizsban Fannival, Ortutay Gyulával és feleségével, valamint Baróti Dezsővel. A második világháború kitörése mélyen lesújtja. 1940-ben adta ki „*Ikrek hava*” c., gyermekkoráról szóló prózai írását, s ezzel egy időben a „*Válogatott versek (1930–1940)*”-et. Ősszel munkaszolgálatra hívják be, kisebb-nagyobb megszakításokkal haláláig félkatonára, félfogolyra. A háborús cenzúra nem egy versének közlését törölte, így leginkább csak műfordításaival fordulhatott olvasóihoz, különösen La Fontaine meséin (Franklin, 1943.) át. Ugyanebben az évben jelennek meg „*Orpheus nyomában*” címmel válogatott versfordításai. Radnóti Miklós 1943. május 2-án, a budapesti Szent István Bazilikában, Sík Sándor kezéből felvette a keresztséget. („Eretnek hadak között hűségre példakép.”) 1943 szilveszterén, baráti körben olvasta fel a „*Nem tudhatom...*” patrióta vallomását: /” ... nekem szülőhazám itt e lángoktól ölelt / kis ország ...

1944 májusában ismét katonai munkaszolgálatra hívták be. A német Todt-szolgálatnak a szerbiai Bor közelében felállított táborába, Lager Heidenaua hurcolták; rézbányában és útépitésen dolgozott. Olyan remekműveit írta itt, mint: a „*Hetedik ecloga*”, a „*Levél a hitveshez*” vagy az „*A la recherche*”.

1944. szeptember 17-én innen indították el utolsó útjára. Erőltetett menetben Nyugat felé hajtották a beteg, kimerült, elkínzott munkaszolgálatosokat. Radnóti Miklóst a Győr megyei Abda község határában 21 társával együtt 1944. november 9-én

egy-egy tankerületi főigazgatóval.

1883. május 23.

E napi az 1883. XXX. tc. Előkészítésében, megalkotásában és végrehajtásában nagy szerepe volt Klamarik Jánosnak (1832–1898), aki előbb gimnáziumi tanár, majd igazgató, tankerületi főigazgató, később a V. K. M. középiskolai ügyosztályának vezetője volt.

1890.

A június 24-én szentesített XXX. tc. megszűntette a gimnáziumokban a görög nyelv és irodalom kötelező oktatását. (Helyette szinte mindenhol ún. görögpótló tantárgyat iktatnak be.)

1895. január 15.

E naptól állt a V. K. M. élén Wlassich Gyula, aki a középiskolák tantervi reformjának előkészítésében és kidolgozásában alkotott maradandót. A szegedi főgimnázium megnyitása minisztersége idejére esett, mert a tárcát 1903-ig ő töltötte be.

1895.

December 31-én jelent meg egy rendelet, melynek értelmében

**leánytanulók is
tehetnek
magánérettségi
vizsgálatot a
fiúiskolában.**

1898.

**A 79. sz. iratból:
„A felvételi díj
4,- Ft-ban,
az Értesítő díja
ideiglenesen
80,- kr-ban,^{*}
az ifjúsági könyvtár
és énekkoktatás díja
50-50,- kr-ban
állapítatik meg.”
(^{*} = krajcár)**

1898.

**A hittanórákon
tanított vallások:
római katolikus,
evangelista-
református, izraelita,
görögkeleti, ágostai
hitvallású
evangelikus.**

1898.

**Nemzeti üneppé
nyilvánítják április
11-ét, emlékezve arra,
hogy 1848-ban
e napon szentesítette
V. Ferdinánd
az utolsó
reformországgyűlés
felirati javaslatát.
A történelembe
áprilisi törvényként
került; ma is
törzssanyagként
tanítják-tanulják
a gimnáziumban.**

1899. augusztus 27.

**A SzH-ből:
„Iskolai értesítés:
A szegedi magyar
királyi állami**

agyonlőtték. Utolsó versei („bori notesz”-a) viharkabátjának zsebében a tömegsírba kerültek. A még maga összeállította, de utolsó verseivel bővített kötete „*Tájékos ég*” címmel jelent meg, a „*Révai*” kiadásában, 1946-ban. 1948-ban jelent meg az első gyűjteményes kötet a bori notesz verseivel.

Az 1937 októberétől 1943. március közepéig vezetett „*Napló*”-ja nemcsak beszédes történelmi dokumentum, hanem teljes értékű irodalmi alkotás is.

A mártír magyar költő Radnóti Miklós nevét 1950 óta viseli iskolánk.

Az igazgatók

Bár egy-egy kiemelkedő képességű tanár neve is felidézhet iskolát, az intézetek történetét azonban igazgatókhoz kapcsolják. Jogosan. Hiszen ők azok, akiket minden tanuló ismer, mert a hivatalos iratokon – így a bizonyítványokban is – aláírásuk olvasható. Ha a tanulók ismerik őket, szüleik is. Egyéb tevékenységük sem elhanyagolható: ők azok, akik az intézményt fenntartó (városi, megyei, országos) szervek utasításait, rendeleteit betartják, a kéréseket teljesítik; ők azok, akikkel a gazdasági egységek, a társintézmények, a társadalmi, a mozgalmi, a kulturális szervek vezetői tartják a kapcsolatot; ők azok, akik mindenért felelnek: az iskola épületéért, a berendezésekért, a tanulókért, a tanárokért.

Egy centenáriumi évkönyvben tehát az első hely őket illeti. Időbeli sorrendjük az alábbi:

1. Dr. Kárpáti Károly

Első tanéve az 1898/99-es, utolsó tanéve az 1919/20-as.
(A továbbiaknál csak a tanévek olvashatók:)

2. Dr. Kaufmann György

1920/21–1927/28.

3. Somogyi József

1929/30–1935/36.

4. vitéz Dr. Máriaföldy Márton

(vitézzé avatása előtt dr. Mayer Márton)
1936/37–1941/42.

5. Bentzik Mihály

1942/43–1943/44.

6. Dr. Gallé László

1944/45–1954/55.

7. Dr. Bánfalvi József

1955/56–1989/90.

8. Dr. Szabó Edit

1990/91–1994/95.

9. Gál Béla

1995/96-tól

Hosszabb-rövidebb ideig az intézet élén állt még: dr. Kárpáti Károly és dr. Kaufmann György között:

főgimnáziumnál a jövő tanévvel megnyílik a második osztály is, amelyet szükség esetén párhuzamosítani fog. 60-60 tanuló vehető fel.”

1899.

Sajátos cenzura: a tankerület utasította az igazgatóságot, hogy a tanulókhöz érkező minden „erkölcstelen és léha tartalmú” levelezőlapot tartson vissza.

1899.

Egy tankerületi főigazgatói levél előírja, hogy a „Vakokat gyámolító országos egyesület” oktatási alapja javára minden év november 19-én az ifjúságtól adományok szedhetők.

1899. február 11.

Az állami főgimnázium Kárpáti Károly igazgató vezetésével a Dugonics-szobornál megemlékezést tartott. (SzH)

1899.

Új tanterv lép életbe, melynek célja a két középfokú iskola: a főreál és a főgimnázium közelítése egymáshoz.

1899.

Damaszkin-féle
alapítvány
Damaszkin Arzén
(Temesvár,
1854. október 9. Bp.,
1914. november 7.):
Afrika-utazó, vadász.
Damaszkin
Györgynek,
Bem ezredesnek
fia. Bonnban
végezte
a gazdasági
akadémiát, majd
istvánvölgyi birtokán
gazdálkodott...
Teleki Sámuel
barátja.
Az ő biztatására
utazott 1903-ban
Kelet-Afrikába.
(Magyar Életrajzi
Lexikon Bp.,
Akadémia 1981. I. k.)
Ösztöndíja szűkebb
hazájának
rászoruló fiataljait
támogatta.

1900.

Az intézet első
ösztöndíjas tanulója
Szerelmi Miklós
I/a. osztályos.
A Damaszkín-féle
400 díjasok egyike.

1900.

A tanulók ősszel
és tavasszal több
ízben földrajzi
és természetrajzi
kiránduláson vettek
részét, és eljutottak
Szabadkára is.
Itt fogadta őket
Kosztolányi Árpád
főgimnáziumi
igazgató
Kosztolányi Dezső
édesapja.

Pazár Béla

Dr. Kárpáti Károly az 1918/19-es tanévben szabadságra ment. Szabadsága alatt az igazgatói teendőket ellátta 1920. április 1-jéig, külön megbízatás nélkül – kis megszakítással –, 1920. április 1-jétől október 12-ig dr. Lippay György tankerületi királyi főigazgató megbízásából.

Dr. Lindenschmidt Mihály

Az 1918/19. tanév utolsó tantárgyfelosztásában igazgatóként szerepelt. Ugyanis a „vörösök” dr. Kárpáti Károlyt elmozdították igazgatói tisztéből.

Barbier Péter

Csak „papíron” létező igazgatója „volt” az iskolának, kinevezési dátuma: 1920. július 1. A magyarázat Trianonban keresendő. A június 4-i békediktátum aláírásakor nem történhetett meg azonnal az országos adminisztráció váltása, még a Simonyi-Semadam-kormány intézkedett. Az áttelepüléseket a július 19-én hatalomra került gróf Teleki Pál kormánya intézte, így került előtérbe a nagyszabedényi gimnázium vezetője, dr. Kaufmann, őt bízták majd meg az igazgatói tiszttel. E kuszaság látszólagos, hiszen szolgalmi idő, tanítási szünet volt, a gyakorlati ügyeket pedig Pazár Béla intézte.

Dr. Lippay György

Ő is csak papíron volt az intézet vezetője. A miniszter 1920. április elsejétől nevezte ki igazgatónak, de egyúttal megbízta a tankerület királyi főigazgatójának is. (A továbbiakban Pazár Béla alatt olvashatók.)

Somogyi József és vitéz Dr. Máriaöldy Márton között:

Ur Márton

Somogyi igazgatóhelyetteseként annak halála után (1935. október 31.) 1935. végéig – de facto – intézte az igazgatói ügyeket, amikor a V. K. M. Debrecenbe rendelte, az ottani állami reáliskolához, igazgatónak.

Dr. Mihalik László

Ur Márton áthelyezése után, mint az intézet vezetője az 1935/36-os tanév végéig működött.

(A kilenc igazgatóról arcképük alatt olvasható ismertető.)

T. B.

Az első igazgató

Dr. Kárpáti Károly
(1898/99–1919/20)

A soproni lokálpatrióták, akik német anyanyelvűségükben is magyarok akartak maradni – és ezt a Trianon körüli népszavazás eredményeivel igazolták is –, megőrizték emlékezetükben dr. Kárpáti Károlyt, soproni reáliskolai tanárt, mert német nyelvükért és magyarságukért egyaránt munkálkodott: élénk társadalmi és irodalmi tevékenységet fejtett ki. Tehette, hiszen végzett szaktárgyai: magyar, német. Erről tanúskodott tanári oklevele. A Minisztérium arra figyelte fel, hogy mennyire vitte a magyarságtudat kialakítását a zömében német anyanyelvű városban.

Megbízta a szegedi főgimnázium megszervezésével. A szervezőmunkához is hozzászólt tanárból lett igazgató hamar beilleszkedett a szegedi értelmiségi elitbe, jó kapcsolatot épített ki a város vezetőivel, igazgatótársaival. Azt sem várta meg, míg a Minisztérium tanárokat ajánl számára, hanem elébe ment a kinevezéseknek, javasolt. Gimnáziumot kapott épület nélkül. Az állandó épület megszerzése is feladata lett. Ügyelnie kellett arra, hogy a fokozatosan bevezetendő évfolyamokhoz a szükséges tanerő meglegyen, azokat egységes elveket valló tantestületté forrassa. Sikert ért neki.

Tanártársai tisztelték, becsülték, köszöntésük őszintének tűnik 90 év távlatából is. Mert köszöntötték: először az 1902/03-as tanévben, pályájának 30., azután 1912/13-ban, pályafutásának 40. évfordulóján: a szövegekből – leszűrve a kor dagályos, érzélgős fordulatait – az elismerés és a csodálat árad.

Az első világháború következményei, a tanár- és diákragédiák, valamint a hosszú közalkalmazotti, vezetői munka megviselte. De kitartott az intézet élén az 1917/18-as tanév végéig. Ekkor szabadságra ment, és nem is tért vissza.

Hivatalosan 1920. április elsején nyugdíjazták. Érdemeit elismerték, rangfokozatban előléptették, megkapta a tankerület királyi főigazgatói címet. Egy évet élt még.

1900.

Megnőtt a román nemzetiségű tanulók száma. Legalábbis annyira, hogy szükséges volt Nestor Romolust, görögkeleti román lelkészt meghívni a görögkeleti román vallás tanítására.

1900.

Október 31-én az igazgató vezetésével Lippay György és Péterffy Gyula tanárok tisztelgő látogatást tettek Lichtenberg Mór birtokosnál, mert alapítványt tett a főgimnázium javára. Ez az intézet első alapítványa.

1900.

A V. K. M. 47.735. sz. alatt dr. Kárpáthy Károly ideiglenes igazgatót rendes igazgatóvá nevezi ki.

1900.

Iskolai döntés: Vörösmarty Mihály születésének századik évfordulójára iskolai ünnepélyt rendeznek, és megindítanak gyűjtést egy Vörösmarty-szobor elkészítéséhez.

1901.

27.200 V. K. M. szám alatt iktatják, hogy a vallás és közoktatási miniszter

a jövő tanévtől
/1901–1902/
próbaképpen
megengedi a délelőtt
8 órától 13 óráig
való tanítást.

1902.

„A vallás-
és közoktatásügyi
miniszter leirataiban
tudatta a várossal,
hogy az új állami
főgimnázium épületét
nem készíthetjük el
úgy, hogy abban már
1903-ban, ősszel
megkezdhessek
az előadásokat. Így
arra kéri a várost
a miniszter, hogy
még egy évre...
a város adjon
helyiségeket.”
(Szegedi Napló)

1902.

Az 5. osztályba
belépő tanuló szülői,
illetőleg gyámja
köteles a beírásnál
bejelenteni, vajon fia,
illetőleg gyámoltja
az 1890. évi XXX. tc.
értelmében a görög
nyelvet, vagy az
idézett tc. által
meghatározott más
tárgyat fogja-e
tanulni.

1902.

Az igazgatóság
figyelmeztetése
a szülőkhöz:
„Az Igazgatóság
figyelmezteti
a tanulók tisztelt
szüleit arra, hogy
fiaik elhelyezése
tekintetében
a legnagyobb

A második igazgató

Dr. Kaufmann György
(1920/21–1927/28)

Aligha gondolta a nagyszebeni gazdag patrícius család, a Kaufmann, hogy az egyik családtag élete Szegeden teljesedik ki. De így történt. György tanári oklevelet szerzett mennyiségtan, természettan szaktárgyakból. Rövid tanársága után nevezték ki a Nagyszebeni Állami Főgimnázium igazgatójának. Hogy nem ott fejezte be pályáját, annak magyarázata Trianon. A háború utolsó évét a káosz jellemezte országszerte. A szegedi tanügyben különösen: a szegedi főgimnázium első igazgatója, dr. Kárpáti Károly betegszabadsága után nyugdíjba vonult; utódját, dr. Lippay Györgyöt a tankerület királyi főigazgatójává is kinevezik; az 1920. július elsejétől kinevezett intézetvezető, Barbier Péter csak „papíron” létező; az igazgatói teendőket – a megelőző két évhez hasonlóan – Pazár Béla tanár intézte...

E káoszban lett biztos pont dr. Kaufman György, akit a miniszter október 12-i hatállyal nevezett ki a Szegedi Állami Királyi Főgimnázium igazgatójának. 23 szolgálati év állt mögötte, igazgatói múlt is, így zökkenőmentesen illeszkedett be az intézeti és a városi életbe egyaránt. Tanulója – a háborús és a megelőző évekhez képest – egy-egy osztálynyi, épülete pedig az egyetemé lett. Így – kompromisszumokkal teli – nehéz nyolc éve következett. Idegen iskolákban kellett tanítani, a főgimnázium új névvel, a Klauzálal fonódott össze, tehát a névkultusz, a hagyományteremtés nehéz feladatával is meg kellett birkóznia. Majd jött az 1924-es oktatási törvény: a gimnázium a real felé nyitott, sikerrel. Igazgatósága alatt újra népszerű és keresett intézménnyé vált. Ezért hihetők a róla alkotott tanári vélemények: emelkedett szellem, tudás és bölcsesség, mérséklettel párosult szigor jellemezte, és mindenek felett jószág és ember szeretet. Vezetői munkájára a minisztérium is felfigyelt, ezért, amikor a szegedi tankerületi főigazgatói szék megüresedett, rá esett a választás. „Papíron” még megtartotta igazgatóságát is az 1928/29-es tanévben, de akkor már fő hivatala a főigazgatóság lett.

E posztjáról nyugdíjazták 1935-ben.

T. B.

A harmadik igazgató

*Somogyi József
(1929/30–1935/36)*

Szegeden született, tekintélyes iparos családból. Az édesapa nagy gondot fordított a fiai taníttatására. Bátyja, dr. Somogyi Szilveszter – kis megszakítással – 1915. február 17-étől haláláig (1934) Szeged város polgármestere volt így a Somogyi név összeforrta a várossal. József is tanulhatott. Iskoláit Szegeden kezdte, Rózsahegyen folytatta, majd Budapesten, a Pázmány Péter Tudományegyetemen fejezte be: magyar–latin szakon végzett és lett középiskolai tanár. Az egyetem elvégzése után Zentára került helyettes tanárnak, de már egy év múlva Szegedre jött, és haláláig itt maradt, az Állami Főgimnáziumban, illetve a Klauzálban.

1911-ben a Kálvária utcai Gyertyámosi Fiúnevelő Intézet igazgatójának hívták meg, ahol Trianonig örködött az ifjak erkölcsén, miközben a vezetői munkával is megismerkedett. Trianon után – az elcsatolt országrészek a beiskolázásból kiestek, így kollégiumi férőhely sem kellett annyi – „csak” tanított, majd az 1929/30-as tanév kezdetétől kinevezték a Klauzál gimnázium igazgatójának.

Látványos események nem történtek igazgatósága alatt. Talán annyi, hogy sok évi távollét után végre visszaköltözhetett kijelölt helyére a gimnázium, végleges otthona lett a mai épületnek. Ennek rendbetételén fáradozott: az épület belső és külső csinosítása mellett az erős tantestület kialakítása is célja között szerepelt. Még megérte az 1934. évi oktatási törvény előkészítését, a bevezetését is. Az 1935/36-os tanévet az új, az egységes tantervű gimnáziumi első osztállyal beindította, még végighallgatta a szeptemberi érettségi vizsgálatok feleleteit is, de már beteg. 1935. október 31-én meghalt.

Mindössze 57 éves volt, ebből 33-at töltött a katedra mellett híven szakpárjához, a magyarhoz, a latinhoz: az emberi értékeket kereste. Kortársai szerint meg is találta tanítványainak, tanártársainak többségében.

Mert hitt, és bízott bennük.

T. B.

15

óvatossággal járjanak el, mert a tanulók szorgalmi és erkölcsi hanyatlása sok esetben éppen a rosszul megválasztott szállásoknak tudható be.”

1902.

A leendő tornacsarnok híreiből:

1. A Vallás és Közokt. Min. megveszi a Csonka-féle telket az új tornacsarnok számára.
2. A tornacsarnok részben való felszerelésére 1000, a tanszerbeli alapfelszerelésre első részletül 2000 korona utalványoztatik.
3. Dr. Juba Adolf, budapesti egészségtanár küldetik ki az intézet testgyakorlásának, a játékoknak és általában az ifjúság egészségének tanulmányozására.

1903.

Átadták a főgimnázium (mai Radnóti) épületét nagyszabású ünnepséggel. Az ünnepi alkalomra sürgönyök is érkeztek Magyar Gábor kegyesrendi főnök úrtól, dr. Lázár György országgyűlési képviselőtől, újverbázi

tanártesülettől,
a nagykikindai
tanártestülettől,
Pancsováról.

1903.

Június 22-i keltezésű
az a rendelet,
amely a korábbi év
harmadok helyett
a tanévet két félévre
osztja. Az első félév
január 31-éig tart.

1903.

A főgimnázium
új épületében
kapott helyet
az igazgatói
lakás, amely
folyosóból, öt (!)
szobából, konyhából,
kamrából,
fürdőszobából
és két illemhelyből
áll.

1903/04.

A tanévben végzett
461 tanuló közül
18 lett minden
tantárgyból jeles
és 271 érte el minden
tantárgyból
a legalább elégséget.

1903/04.

Költői olvasmányok
az első osztályokban:
Hadnagy uram!
(Gyulai Pál), Nyalka
huszár (Arany János),
Hymnus (Kölcsey),
Szózat (Vörösmarty),
Három fiú (Petőfi S.)
Párjavesztett gerlice
(népdal), Téli virág
(Petőfi S.), A bűvár
Kund (Vörösmarty),
Metszők dala
(Lévay József), Rege a

A negyedik igazgató

Vitéz Dr. Máriaföldy Márton
(1936/37–1941/42)

Eredeti neve Mayer Márton. Szegedi születésű. Középfiskolai tanulmányait a Szegedi Állami Főreáliskolában végezte. Érdeklődése természettudományos volt, ennek megfelelően a budapesti tudományegyetemen természetrajz–földrajz szaktárgyakból szerzett középiskolai tanári oklevelet. Rögtön kapott tanári állást itt, az állami főgimnáziumban. Pályáját az 1908/09-es tanévvel kezdte.

Az I. világháborúban előbb Szeged város honvéd háziezredéhez osztották be, így – még bevonultan is – taníthatott. Ezután a front következett, ahol bátor magatartásáért a nagy ezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Később orosz fogságba esett, Szibériában őrizték. Hazatérve a főgimnázium (majd később a Klauzál) fogadta vissza. Tanársága mellett részt vett a közügyekben, mint a szegedi törvényhatósági bizottság tagja. Eközben tanult, amelynek eredménye az lett, hogy a szegedi egyetemen földrajzból doktorátust szerzett.

1925-ben a harctéri kitüntetése, a nagy ezüst vitézségi érem alapján Horthy kormányzó vitézzé avatta. Ekkor vette fel a Máriaföldy nevet. A névválasztás tudatos! Ugyanis igen korán bekapcsolódott a különböző katolikus mozgalomba: titkára lett a Szegedi Katolikus Körnek, és ő szervezte meg az 1911-ben Szegeden tartott IX. Országos Katolikus Nagygyűlést. Ugyanebben az évben alapította a Szent Gellért Konviktust, amelyet igazgatóként a háborúig vezetett. A hadifogság után is sokat tett „Mária országáért” (innen e felvett név!), ezt még a pápa, XI. Pius is méltányolta 1923-ban a „Pro Ecclesia et Pontifice” éremmel.

Az 1936/37-es tanévtől lett igazgató: előbb megbízva, majd kinevezve. Tanügyi reformot nem kellett átvészelnie, annál inkább a háború kezdetét – életében is –, a másodikikat. Így terve – amiért sokat agitált és tett –: egy katolikus diáktemplom építése, elhalasztódott, pedig a telek is, a terv is már megvolt.

1942. július elsején vonult nyugalomba, több mint harminc évi szolgálat után.

T. B.

Az ötödik igazgató

Bentzik Mihály
(1942/43–1943/44)

Az 1941/42-es tanév végére Magyarország – mint a II. világháborúban résztvevő – megszállított helyzetét a korábban megszállt Bácska, Muraköz, Baranya-háromszög térségében. Ez a művelődéspolitikában olyan következményekkel járt, hogy az igazgatókat, a tanárokat korábbi álláshelyükről elszakították, és új helyekre vezényelték. Így történt meg az, hogy miután vitéz dr. Máriaföldy Márton 1942. évi június 8-án nyugdíjazták, a korábbi igazgatóhelyettest, Gallé Lászlót már Zentára nevezték ki az ottani gimnázium igazgatójának. Tehát a Klauzál igazgató nélkül maradt.

A V. K. M. választása egy zalaegerszegi igazgatóra esett, aki a helyi Magyar Királyi Állami Deák Ferenc Gimnázium élén állt, és őt nevezte ki Szegedre, a Klauzál vezetőjének. Bentzik Mihályról volt szó, így ő lett az intézet ötödik igazgatója. Idekerülésekor már 28 évet töltött az oktatásban. El kellett látnia az irodavezetői munkát is, továbbá – a törvény előírása szerint – ő lett az iskolai leventeparancsnok.

Két igazgatói éve alatt az oktatásügyben változások nem történtek, a tanulólétszámban sem történt jelentős csökkenés vagy növekedés. Latin–történelem szakpárjából ekkor a történelmet tanította, de legtöbb ideje a vagyontárgyak felmérésével telt el. A V. K. M. ugyanis – tekintettel a háború miatti kótyavetyélésekre az ingó vagyont újra számba vetette. Egy számvevőszéki díjokkal és egy tanácsossal 1943. március 23-áig végezte a sziszifuszi munkát.

Sokasodtak a gyásznapok: Magyarország belépett a Szovjetunió elleni háborúba is. A hadseregben sok klauzalista vett részt. Ha hősi halálukról hírt kaptak, gyászmisén emlékeztek meg róluk (néhányukról az Évkönyvekben is).

Bentzik Mihály nevével még egyszer lehetett találkozni: az 1945/46. évi tantárgyfelosztásban. Neve mellett ez állt: tanári szolgálatra beosztott igazgató. Am 1945. augusztus 28-ától 1946. február 28-áig betegszabadságon volt, utána mindössze heti négy órában tanított, latint, mert a V. K. M. rendelete értelmében az intézet leltárát készítette (immár másodszor).

Az 1946/47-es tanévtől már nyugdíjas lett.

csodaszarvasról
(Arany J.), Keveháza
(Arany J.), Kómives
Kelemenné (székely
népballada), János
Vitéz (Petőfi S.),
Szent László
(Arany J.),
Szent László füve
(Arany J.),
Galamboskő
(Tompá M.).

1903.

Szeged város tanácsa az új vízvezeték megnyíltáig díjmentesen bocsátja rendelkezésére az intézetnek a mostani vízvezeték használatát.

1903.

Berzeviczy Albert lett a kultuszminiszter (Tisza István első kormányában). Az oktatásügyben lényeges változás nem történt.

1904.

Dr. Badics Ferenc, a Budapesti Gyakorló Gimnázium igazgatója küldetik ki a magyar nyelv tanításának megfigyelésére.

1904.

Eremics Csédó II. A osztályos tanuló 240 korona ösztöndíjat kap a magyar határőrvidék felajánlásában.

T. B.

17

1904.

A gyertyámosi konviktus vesztegár alatt lévő tanulóinak kivételesen megengedik, hogy bizonyítványaikat a vizsgálatokon való megjelenésük nélkül kiadják.

1904/05.

A tanévben összesen 23 tanári értekezlet volt. Ezek jellege: 2 alakuló, 1 főigazgatói, 4 ellenőrző, 2 osztályozó, 2 módszeres, 1 állandó tanmenetet megállapító, 1 évről és 10 rendkívüli.

1904/05

„1. A szegedi magyar királyi állami főgimnázium tanári testülete igazgatójának, Kárpáti Károly úrnak harminc éves tanári működésének emlékére 2300 korona ösztöndíjalapítványt tett 'Dr. Kárpáti Károly-féle ösztöndíjalapítvány' cím alatt.” (Az Alapító oklevélből)

1904.

A Rimamurányi és Salgótarjáni Vasmű Rt. a természetrajzi szertárnak

A hatodik igazgató

Dr. Gallé László
(1945/46–1954/55)

A Bács-Bodrog megyei Zentáról származott az intézet hatodik igazgatója, Dr. Gallé László. Szeged (és az ország) mint botanikust ismerte meg. Nevéhez fűzhető az iskolai botanikus kert létrehozása, amelynek élő „anyagát” tanártársai is felhasználták tanóráikon. (Az iskolatörténet szövegéről.) A botanikához tudós szinten értett: ebből doktorált (1967), majd kandidált (1979). Választott szaktárgya a természettan-vegytan volt, ebből szerzett tanári diplomát a szegedi egyetemen. A gimnáziumi tantárgyfelosztásban először az 1936/37-es tanévben találkozni nevével. Ettől kezdve folyamatosan tanított: előbb mint helyettes, utóbb mint rendes tanár, később intézetvezetői tanárként és igazgatóhelyettesként. Az 1942/43-as tanévben már igazgatói teendőket látott el Zentán, a következő évben Óbecsén. Szegeden az 1944/45-ös „csonka” tanév eredménye az összevont városi főgimnázium lett. Az 1945/46-os tanévtől az újra önálló Klauzál Gábor Gimnázium élén már ő állt. Kinevezése szeptemberi. Igazgatóságának tíz éve a magyar történelem nehéz és „kemény” tíz évére esett. Befért a népi demokrácia, a politikai fordulat és az azt követő társadalmi fordulat egyaránt. Az erkölcsi értékekre szinte napról napra változtak: a keresztény-nemzetitől a kommunista internacionalizmusig. E változó korban kellett arra törekedni, hogy a gimnáziumban azért az állandó érték: a humanizmus megmaradjon. Szerencsére, a gimnázium új neve, a minisztériumi utasításra létrejött Radnóti, nem készítette a humanista értékrend megtagadására. Dr. Gallé László az igazgatói teendői mellett szakfelügyeletet is ellátott, megszervezte – minisztériumi megbízás alapján – a Paraszt Dolgozók Gimnáziumát, megvalósította a gyakorló gimnáziummá való szervezést. Ez utóbbi néhány évvel igazgatósága után megszűnt. A gyakorló gimnáziumokba jó tanárok kellettek, ezért igyekezett megtalálni azokat, és iskolájába hozni. Az eredmény meg is lett: a Szegedi Radnóti Miklós Gyakorló Gimnáziumot országosan is „jegyezték”. Tanárait gyakran és sikerrel védte meg a Rákosi-rendszer szította rágalmak következményeitől, ám amikor ellene fordultak, őt nem védte senki. Az 1954/55-ös tanév után elmozdították igazgatói állásából, eltávolították a Radnótiból is.

1963-tól 1970-ig, nyugdíjba vonulásáig, a JATE Ságvári Endre Gyakorló Gimnáziumban tanított, mint a biológia szakvezető tanára.

(Megj.: néhány adat ifj. dr. Gallé László szíves írásbeli közléséből való. T. B.)

A hetedik igazgató

Dr. Bánfalvi József
(1955/56–1989/90)

Az intézet százéves történetének harmada a hetedik igazgató, dr. Bánfalvi József nevével kapcsolódott össze.

A távoli Kőszegről érkezett Szegedre, és lett tanítóképző intézeti tanár, miután a háborút és a hadifogságot túlélte. 1947-től az újszegedi tanítóképző, majd 1953-tól a Tömörkény gimnázium volt a munkahelye.

A Radnóti élére 1955. szeptember elsején került. A társadalmi rendszerek kötelezően előírt iskolaváltoztatásait végrehajtotta, ugyanakkor változtatásokat kezdeményezett. Igazgatósága alatt szűnt meg a gimnázium gyakorló jellege, valósult meg a politechnika, az autószerelői szakközépiskola, a koedukáció. Ezek után figyelme a tehetség gondozás felé fordult, bekapcsolódott az országos és helyi (megyei, városi) kísérleti munkákba. Ennek főbb állomásai a következők voltak: a fakultáció, az előrehozott vizsgák rendszere, a speciális tagozatok, majd a hatosztályos ún. Matematika Iskola. A tantárgykísérletekből a biológia, a kémia, a biofizika és a biokémia speciális osztályok emelhetők ki.

Eközben néhány osztály beiskolázása országossá szélesedett. Hasonló kísérletekre került sor az idegen nyelv(ek) oktatásában: nyelvi laboratórium, speciális osztályok (orosz, francia, német, angol nyelvi-ek), nyelvvizsga-előkészítők. Ezek végeredményeként az iskola felvehette a minisztériumtól kapott „Kísérleti” címet.

Az éppen folyó pedagógiai munkákat publikálta is a helyi sajtótól a Pedagógiai Szemléig. Tapasztalatait tudományos igénnyel összegezte, ennek eredménye lett kandidátusi értekezése (a Neveléstudományok Kandidátusa cím), melyet sikerrel védett meg. A József Attila Tudományegyetem pedig címzetes docens címet adományozott számára.

Számos kitüntetés – így az Állami Díj – tulajdonosa. Igazgatóságának záró évében még előkészítette a nyolcosztályos gimnáziummal kapcsolatos globális terveket, és utána nyugdíjba vonult. Mindez az 1989/90. tanév után, életének 71. évében történt.

T. B.

500 koronás adományt tett. Ezt a miniszter köszönte meg.

1904/05

E tanévben döntöttek arról, hogy lesz Önképzőkör és lesz Gyorsírókör. Mindkettő alapszabályzatát jóváhagyták.

1905. június 18.

Berzeviczy Albertet Lukács György váltotta fel a kultusztálca élén a Fejérváry-kormányban.

1906. március 15

Felavatták az iskola díszzászlóját. „Igazi remekmű. Anyaga gyönyörű, nemzeti színű brokátselyem, egyik oldalán arany hímméssel, rajta e szavak: Hazádnak rendületlenül légy híve, oh magyar!; a másikon: Isten áldd meg a magyart! A zászlót Magyarország címerét tartó 2 arany hímmesű angyal díszíti. Rajta két tenyérnyi széles, vastag selyemszalag, amelyet az intézet ifjúsága adományozott. Felirata: A szegedi áll. főgimn. ifjúsága 1906. március 15.”

1905. április 09.

Gr. Apponyi Albert került a V. K. M. élére (először). A nevéhez fűződő oktatáspolitikai történekek – Lex Apponyi – a magyarosítást, mint az akkori nemzeti célt is szolgálták.

1905/06.

Az igazgató a tanév folyamán 154-szer látogatta meg az osztályokat. Megdicsérte a szorgalmas és jó előmenetelűeket, megintette a hanyagokat és a hanyatlokat.

1905/06

Tanulmányi kirándulások a Csorba-tóhoz és Tátralomnicra. A tanulók a nyaralók szállodáiban ötven százalékos árkedvezményben részesültek.

1905/06.

Védik, féltik a tanulókat. A V. K. M. 97.249. sz. alatti utasításának lényege, hogy a szünidei utazásokra csak a legmegbízhatóbb tanulóknak adható engedély. A tanulók a szünidei csavargástól eltiltandók.

A nyolcadik igazgató

Dr. Szabó Edit
(1990/91-1994/95)

Szegedi születésű volt az intézet nyolcadik igazgatója, egyben az első nő, dr. Szabó Edit. A József Attila Tudományegyetem Természettudományi Karán végzett biológia-földrajz szakos középiskolai tanárként. Pályáját Orosházán, az ottani Táncsics Mihály Gimnáziumban kezdte. Hazakerülve tanárként ott folytatta, ahol diákként érettségizett, a Tömörkény gimnáziumban. Ezt tíz év „kitérő” követte: munkatársa lett a Csongrád megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztályának. Közben pedagógiai szakot is végzett a szegedi egyetemen, és e tárgyból doktorált.

A Radnóti gimnáziumba 1983. február 1-jén érkezett: igazgató-helyettesnek. Igazgatóvá Szeged város képviselő testülete 1990. október 1-jei hatállyal nevezte ki, és az intézet élén állt az 1994/95-ös tanév végéig.

Igazgatósága alatt az iskolarendszerben lényeges változás nem történt. Beindult – a korábbi szervezőmunka eredményeként – a nyolcosztályos gimnázium első évfolyama, majd e típusból még két követő évfolyam szerveződött, azután e kísérlet abbamaradt (több ok együtthatása miatt).

Mindennapi munkáját az államapparátus, a hivatali apparátus átszerveződése, átrendeződése, a nevelési-oktatási koncepciók – olykor – kaotikus állapota, az át nem gondolt felsőbb szervi rendeletek, utasítások halmaza, majd a NAT-kezdettel járó bizonytalanságok nehezítették. Ezért igazgatói munkájában biztosnak tűnő pontot keresett: az erkölcsi nevelést szorgalmazta. Igyekezett tanárai pozitív értékeire támaszkodni, azt erősíteni. Használó módon próbálta a tanulóifjúság jog morálját is kialakítani.

Ezt a célt szolgálta a Nevelési ismeretek című – szakmai képe-
sítést is adó – fakultatív tárgy oktatásának felvállalása (amelyet igazgatósága után még egy évig – óraadóként – fejezett be).

Mandátuma 1995. szeptember 30-án lejárt, miközben elérte a nyugdíjkorhatárt is. Az újabb igazgatói megbízásra nem pályázott.

T. B.

A kilencedik igazgató

Gál Béla
(1995/96–)

Az intézet történetének legfiatalabb kilencedik (jelenlegi) igazgatója, Gál Béla. Szolnokon érettségizett, a JATE Természettudományi Karán végzett, biológia-kémia szakos középiskolai tanár lett. A Radnóti gimnázium életébe már az 1981/82-es tanévben belekapcsolódott, mint óraadó. Ezután rendes tanárként részt vett az iskolai kísérletekben: az országon is újdonság biofizikai, biokémiai speciális osztályok kialakításában. Az általa szerkesztett biológiai feladatgyűjtemény tankönyvi segédletként használt.

1995/96-os tanévtől bízta meg a város a gimnázium vezetésével, miután két jelöltársával együtt élvezte a tantestület támogatását.

Eddigi igazgatóságának látható eredményei:

– Továbbfejlesztve kiépítette a gazdasági iroda és az igazgatóság modern irodai eszköztárát (számítógépek, fax stb.).

– Sor került az épület néhány részletének átalakítására, felújítására: vizesblokk, alagsor, tetőzet, kazánház, külső tatarozás.

Nem láthatóak a belső iskolai élet változásai. Ezek egyike az ún. „humán” osztályok indítása. Ezekben a magyar és a történelem tárgyakat nagyobb óraszámokban tanulják, ugyanakkor az osztály egyik fele előrehozott vizsgájú magyar, a másik fele előrehozott vizsgájú történelem tagozatú. Kétéves az idegennyelv-oktatásának „sáv”-os változata is, melynek lényege, hogy a nyelvtanulás a tanuló tudásának megfelelő csoportban, sávban történik, függetlenül osztályától.

– Az igazgatónak lehetőség szerint meg kell őriznie a tanári testületét. Ezt úgy tudja megtenni, hogy „megvédi” a kialakított oktatási keretet, illetve az annak megfelelő óraszámot az állandóan költségmegtakarítást kérő (olykor költségmegvonást kilátásba helyező) önkormányzattal szemben.

– A NAT iskolai tervezése nem kis feladatot rótt (és ró) az igazgatóra.

– A „sulinet”-program megszervezése is megkezdődött, és megindult a tanárok új továbbképzési rendszere is.

T. B.

1905.

A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter (Lukács György) 105.000 szám alatti körrendelete hatályon kívül helyezi az 1884. évi Érettségi Vizsgálati Utasítást, és újat vezet be.

1905/06.

Az év 43 érettségizőjének pályairányultsága: teológiai 1, bölcsészti 2, jogi 15, orvosi 10, építési 1, gépészi 3, vegyészti 2, gazdasági 4, bányászati 1, katonai 4 fő.

1906/07.

Változás történt a szegedi tankerület királyi főigazgatójának személyében. Platz Bonifác 14 esztendeig állt a tankerület élén, nyugdíjba ment. Utódja Szele Róbert lett, aki korábban a budapesti VI. kerületi állami főgimnázium igazgatója volt.

1906/07.

Az iskolai önképzőkör az év folyamán 11 ülést tartott. Ezek jellege: 1 alakuló, 1 záró, 1 ünnepélyes, 8 rendes. A rendes üléseken

A kezdet

Közismert, hogy egy-egy intézmény megalakítása akkor szerencsés, ha létrehozásakor a központi, az állami akarat és a helyi kezdeményezés egybeesik. Egybeesett-e ez Szegeden a múlt század végén? Törvényszerű volt-e az állami főgimnázium megalakulása?

Mindenképp! Még akkor is igaz ezen megállapítás, ha az akarat, az igény és a megvalósulás gyakorlata gyakran hozta az érdekeltek felek egyet nem értését; az országos, illetve máskor a helyi érdekek egyedüli érvényesítésének igényét.

Az országos akarat a dualista belpolitika két nevezetes törvényével igazolható. Az egyik az 1868. évi XLIV., amelyet az uralgó december 6-án szentesített. A 17. paragrafusából: „Az állam s illetőleg a kormány által már állított vagy a szükséghez képest állítandó tanintézetekben a tanítási nyelvnek meghatározása, amennyiben erről törvény nem rendelkezik, a közoktatási miniszter teendőihez tartozik.” (Ezúttal nem a nemzetiségi nyelv a kiemelkedő, hanem a törvénymondattal első része: „...már állított vagy a szükséghez képest állítandó tanintézet...”¹⁴)

A másik a népiskolai törvényt követő középiskolákról szóló (amelyet megelőzött egy új gimnáziumi tanterv), az 1883. évi XXX. tc.

„1. paragrafus. Középiskolák alatt ezen törvényben a gimnáziumok és reáliskolák értendők. A gimnázium és reáliskolának az a feladata, hogy az ifjúságot magasabb általános műveltséghez juttassa, és a felsőbb tudományos képzésre elősegítse. A gimnázium e feladatot a minden irányú humanisticus, főleg az ó-klasszikai tanulmányok segítségével, a reáliskola pedig főleg a modern nyelvek, a mennyiségtan és természettudományok tanítása által oldja meg.”¹⁵

„2. paragrafus. Mind a gimnázium, mind a reáliskola nyolc osztályú, ugyanannyi évfolyammal.”¹⁶

Szegeden két ilyen iskola működött a század vége felé. Az egyik a kegyesrendieké, amelyet még III. Károly király hagyott jóvá 1720. február 20-án, a másik az 1851-es nyitású állami főreál. (Későbbi neveik alapján jobban ismert: Dugonics András Gimnázium és Baross Gábor Gimnázium.) Csakhogy az utóbbi reál, az előbbi pedig túlzásfolt. A tanulók száma évről évre emelkedett, gyakorivá vált, hogy a lehetséges 60 helyett 68 tanuló iskoláztak egy-egy osztályba. Sőt az sem volt ritka, hogy száz jelentkezőt vissza kellett utasítani helyhiány miatt, nem is szólva azokról, akik máshol vagy más intézetbe irakoztak be, mert tudták, felvételük eleve lehetetlen.

A helyzetet így sommázza az intézet első igazgatója:

„Ily körülmények között természetes, hogy már körülbelül tíz évvel ezelőtt (értsd: 1888-ban!) megszületett egy második gim-

1907/08.

Az intézet „befutását” jelzi, hogy a V. K. M. gyakorló tanárjelölteket küldött gyakorló évük letöltésére, szám szerint hetet. Szakterületük: magyar, latin, görög.

1907. szeptember

Rosszul kezdődött e tanév. A kezdes előtt mintegy négy hónapig járványos betegségek uralkodtak: a roncsoló toroklob és a vörheny. Szerencsére gyenge lefolyásúak voltak, de a városi hatóság még így is kénytelen volt az első két hétre az összes középiskolát bezáratni.

1907. október 25.

Dr. Lippay György tanár indítványára a tanári testületi ülésen, e napon egyhangúlag kimondták, hogy az intézetben tankönyvműzeumot létesítenek és annak megvalósításával az indítványozót bízták meg.

1907/08.

A szegedi „Állatvédő Egyesület” madárvédő ligájának megalakulásában tevékenyen részt vett Bátorfi Ármin tanár,

és ő nyerte el
az egyesület által
„A madarak védelme
és szerepe
a mezőgazdaságban”
c. munkára
kitűzött
150 korona
pályadíjat.

1907/08.

Baranyai Zoltán,
érettségizett tanuló
rész vett egy
Budapesten rendezett
filológiai versenyen,
amelyen pályadíjat
nyert. A zsűriben
Beöthy Zsolt
elnökölt,
tagja volt
Négyessy László
professzor is.

1907/08.

A főgimnázium részt
vett a londoni
magyar kiállításon.
Helyiségeiről készült
fényképek és
egy nagy rajzalbum
mutatta be
az intézetet,
a rajzalbumban
pedig a rajzoló
geometria
és a szabadkézi rajz
teljes tanmenete
volt látható.

1908.

Ez évben jelent meg
az iskola tanáranak,
Pazár Bélának
könyve
a Budapest
Franklin Társulat
kiadásában.
Címe:
A római nemzeti
irodalom rövid
története.

názium szükségességének az ideája, amely többé le sem került a napirendről... Közbeszéd tárgyát képezte, hogy egy második gimnázium hiánya a város kulturális és közigazgatási érdekeinek megkárosításával jár, egyúttal pedig imminens (égetően sürgős, halasztást nem tűrő) állami érdekeknek tekintette a közvélemény, hogy a délvidékieknek Szegedre tóduló, nagyrészt sváb és szerb tanuló ifjúsága e város tiszta magyar légkörében tizenhárom próbás magyar honpolgárrá neveltessek. Így fonódván össze a város és az állam érdekei, szükségképpen meg kellett indulnia a mozgalomnak egy új gimnázium létesítése érdekében...¹⁴

Tehát országos és helyi érdek. De ki karolja fel, ki indítsa meg a mozgalmat, ki tegye meg az első lépést? Az országos és a szegedi oktatást legjobban a Főigazgatóság ismerte. (Az említett 1883. évi XXX. tc. 42. paragrafusa: „Az ország a középiskolák tekintetéből tizenkét tankerületre osztatik, és mindegyik élén egy tankerületi főigazgató áll.”¹⁵ (Vélhetően az első lépést tehát a tankerületi királyi főigazgató tette meg, de csak szóban tájékoztathatta a minisztériumot. Ezt támasztja alá az első érdemi irat, valamint az azt követő nemleges intézkedés.

„Tekintve, hogy a kegyes tanító rend vezetése alatt álló főgimnázium, főként a délvidéki tanulók részéről oly nagy látogatottságnak örvend, hogy dacára az alsó osztályok párhuzamosításának, a jelentkező növendékek befogadására elégtelen, amiből azok egy részének évenkénti visszatartása következik, amely körülmény pedig a város forgalmának és a lakosság érdekeire hátránnyal jár, ennél fogva felhívatik a városi tanács, hogy egy második gimnázium felállításának kérdésével foglalkozván, az annak létesítéséhez szükséges javaslatokat tegye meg.”¹⁶

Az irat a város közművelődési bizottsága elé került, amelynek elnöke dr. Lázár György helyettes polgármester a következő előterjesztésben „összegzett”: ... arra való tekintettel, hogy egy városunkban létesítendő második gimnázium felállítása iránt a kezdeményező lépések a tankerületi királyi főigazgató részéről megtétek, annál fogva a város részéről egy második gimnázium felállítása iránt való intézkedés szüksége ezúttal fenn nem forog.”¹⁷

A következő lépés is a tankerületből indult; dr. Platz Bonifác főigazgató tette meg, de ezúttal – a verba volant, scripta manent latin közmondás igazát megtartva – írásban. Az előterjesztés – amelynek címettje a Vallás- és Közoktatási Minisztérium volt – egy algimnázium felállítását indítványozta. Érvei között a már megismertek szerepeltek: túlszűfolt a piarista iskola; a tanárok megterhelése óriási; a jelentkezni kívánókat elutasítják... stb. Az időpont pedig: 1894. szeptember 1. A beadvány visszhangtalan maradt, mert nemcsak a szegedi kérvény érkezett a minisztériumba, hanem számtalan sok. És az sem elhanyagolható, hogy mind a parlament, mind a kormány a Wekerle-féle ún. polgári törvények (anyakönyvezés, polgári házasság stb.) elfogadtatásával igencsak leterhelt volt.

Az 1894. év végén történt még egy helyi önkormányzati kezdeményezés egy algimnázium felállítására, de minthogy azonban az indítványtevő (Pillich Kálmán bizottsági tag) az indokolást megtenni elmulasztotta, a közgyűlés nem találta az ügyet tárgyalásra alkalmasnak s napirendre tért fölötte.⁹⁸

1895: Szeged város vezetői nem mondtak le az intézményről, újabb és újabb kérelmekkel ostromolták a minisztériumot. Az a tankerületet kérte fel véleményező jelentésre. A tankerület királyi főigazgatója, dr. Platz Bonifác november 6-án keltezett válasza rendkívül részletes.

...„Szeged szabad királyi városnak kérvénye mind tárgyi, mind az indoklás szempontjából felfogásom szerint teljesen megfelel a valóságnak. Tény, hogy a Délvidék német ajkú lakossága beíratások idején valósággal megostromolja a főgimnáziumot úgy, hogy dacára a fegyveres asszisztenciának, évről évre dulakodások merülnek fel a gyermekeiket beírató szülők között.

Tényleges valóság, hogy az ifjúság száma a főgimnáziumban évről évre szaporodik, dacára azon túltengésnek és túlzásfolt-ságnak, amely már a megelőző évben elviselhetetlennek látszott. ...A helyzet illusztrálására fölemlítem, ami a jelen iskolai évre beíratásoknál történt. A délmagyarországi gazdák convictusában (= valamely tanintézet mellett működő, bentlakást, étkezést, tanulmányi felügyeletet nyújtó intézmény, diákotthon) elhelyezett fiúk közül néhányat immár lehetetlen volt a főgimnáziumba fölvenni. Ekkor az igazgatóval szemben fenyegetődzéshez fordultak, kijelentvén, hogy az egész convictust elviszik Szegedről, ha a fiúknak az iskolában helyet nem ad.

Ez maga a helyzet tárgyi szempontból. Ehhez csatlakoznak más tekintetek is. A délvidéki idegen ajkú szülők kivétel nélkül azért adják gyermekeiket Szegedre, hogy itt magyarul tanuljanak. Ez megtörténhetik másutt is; azonban úgy látszik, a nagy és szép városnak vonzó ereje, a városban uralkodó rend és tisztaság bírnak e tekintetben a szülőkre döntő befolyással.

Késégekívvül örvendetes és mindenképpen gyámolítandó a délvidéki szülőknek gyermekeik magyarosítására irányuló törekvése. A szegedi kegyesrendi tanárokat e téren is, mint általában a tanítás terén elismerés illeti ... (de) ... a főgimnáziumi tanári kar jelenleg munkával annyira terhelve van, hogy az emberi erő kihasználása eléri a legnagyobb fokot.

Ezeknek alapján alázatos véleményem az, hogy Szeged városában második gimnáziumra legnagyobb szükség van.⁹⁹

Végre, az alapos előterjesztés eredményes volt. Wlassics Gyula kultuszminiszter megindította a tárgyalásokat a várossal. Az első kérdés, a hol legyen? – meghozta az újabb bonyodalmat. A város először két telket ajánlott fel. Ezeknek egyike sem felelt meg a minisztérium kívánalmának, mert nem találta alkalmasnak egy későbbi 12–13 osztályú intézménynek. A város újabb telket ajánlott fel: a Kazinczy, Arany és Petőfi utcák által határolt 1200

1908/09

A Minisztérium rendelete szerint a szülőkkel való jobb kapcsolattartás céljából minden intézetnek szülői szobát kell berendezni, ahol a tanárok meghatározott napokon és órákban fogadják a tanulók iránt érdeklődőket. A tanári könyvtárt nevezték ki találkozóhelyül.

1908/09.

A tanulók jobb mozgása érdekében az iskola engedélyt kért és kapott egy második lejáró udvari lépcső építésére. A felhasználható költség: 1119 korona.

1909/10.

E tanévben a tantestületnek 37 tagja volt: 1 igazgató, 20 rendes, 1 helyettes tanár, 1 tornatanító, 1 iskolaorvos és egészségtanár, 7 hittanár, 1 énektanító és 5 gyakorló tanárjelölt.

1909/10

Dr. Krausz József iskolaorvos jelentéséből: „A legnagyobb baj: a tantermek kicsiny,

a folyosók szük
volta, s ennek folytán
– különösen
a melegebb
hónapokban –
a tantermekben
meleg, rontott
a levegő,
a folyosókon,
a szünetekben
tolongás és
tűrhetetlen por van.
A szellőző készülékek
hiányosak ...”

1909/10.

A tátraházi
tüdőbetegek
szanatóriumának
igazgatósága
harminc félingyenes
helyet bocsát
szegény tüdőbeteg
tanulók
részére, és
egy tanárnak
ingyenhelyet.

1909/10.

A tanév folyamán
a 639 osztályvizgát
tett tanuló
1384 alkalommal
betegedett meg
könnyebben,
82-szer
súlyosabban.
A fertőző
megbetegedések
száma 25 volt.

1910. március 1.

Zichy János gr.
került a kultuszálca
élére (először).

1910. augusztus 17.

A főgimnázium
engedélyt kért
a városi tanácstól,
hogy a beiratásoknál

négyszögöl nagyságút. Ez már megfelelt, amelyről a miniszter 1986. november 31-i leiratában tájékoztatta várost. A leiratról beszámolnak a helyi újságok is. A Szegedi Napló 1897. január 7-i számában a leirat ismertetése mellett kommentált. A második felmerült megoldandó kérdés ugyanis az volt: ki építse föl, és ki tartsa fenn? Az újságcikk kitér a két fél mereven ellentétes álláspontjára. Az állam szerint a szegedi viszonyokhoz alkalmazott és idővel esetleg hat párhuzamos osztállyal szervezett főgimnázium tetemes új megterhelést jelent az államkincstárra. Mivel pedig az új főgimnázium elsősorban Szeged városának és vidékének közművelődési és közgazdasági érdekeit van hivatva kielégíteni, építse fel a város saját költségén az épületet, s vállalja magára a karbantartást is. A kommentár elemzi a város meggyőződését is. Ez abból indult ki, hogy az új intézmény nem annyira a város érdeke, hanem a délvidéké, ami állami érdek. És egyébként is: Szeged város a közművelődési célok teljesítésében igencsak megterhelt, több pénzt nem tud előteremteni.¹⁰

A tárgyalások félbeszakadtak, csak márciusban újította fel Lázár György, királyi tanácsos egy minisztériumi illetékessel, aki-vel annyiban maradtak, hogy mihamarabb megtalálják a meggyőzés módját.¹¹

Áprilisban így állt az ügy: „Voltaképpen nem Szegednek, hanem a Délvidék magyarosodni akaró elemeinek van szüksége, hogy gyermekeit az ország legnagyobb városában nevelhesse... A város a főgimnázium céljára 35 000 Ft értékű telket ajánlott fel... A város miután megkapta a kultuszminiszter leiratát... válszolt. S mivel vagyoni viszonyai nem engedik meg, de erkölcsileg sem érez kötelezettséget az új gimnázium felállítása iránt, újabb felterjesztést intéz a kultuszminiszterhez, amelyben kifejti, hogy az állam mily módon létesítheti a második gimnáziumot minden nagyobb terhelés nélkül.”¹²

A memorandumot szóban is alá kellett támasztani, ezt egy küldöttség tette meg 1897. május 24-én. Ebben megerősítették, hogy újabb anyagi áldozatot a város már nem tud hozni. Wlassics válaszában kijelentette, hogy mostanában a hazai népis-
kolák fejlesztése nagyon igényli az állam erejét, de mindent el-
követ, hogy a második főgimnázium ügye megoldódjék. A küldöttség azzal a benyomással távozott, hogy a kultuszminiszter rokonszenvvel van a város iránt.¹³

Ez az optimizmus a szegedi sajtót is megtéveszti. Forrásra nem hivatkozva közli, hogy a kultuszminiszter elhatározta, hogy megnyitja az 1897/98-as tanévben a szegedi második főgimnáziumot és megbízta a város hatóságát, hogy alkalmas helyiséget béreljen ki, a tanárokat még a nyár folyamán kinevezik.¹⁴ Azonban június utolsó harmadában új leirat érkezik. Ennek lényege, hogy a kormányzat Szegednek adja az állami címet és jelleget, de a feltételei:

1. Szeged az új épület létesítéséhez fizessen 50 ezer Ft-ot;
2. Az épület évi fenntartási költségét vállalja magára;
3. Az osztályok ideiglenes elhelyezéséről gondoskodjon.

Kissé keserű a feltételeket ismertető újságcikk zárata: „Az állam és Szeged között egy évig húzódó tárgyalássorozat eredménye: semmi.”¹⁵

A merov országos álláspont mögött azért valamilyen más érdek is húzódhatott. Szegeddel szinte egy időben kérte Temesvár is hasonló intézet felállítását. Temesvár országgyűlési képviselője báró Fehérváry Géza volt, aki (már a Szapáry-kormánytól kezdve) honvédelmi miniszteri tiszttel bírt. A város ügyét ő képviselte. Aligha meglepő, hogy sikerrel.

Közben Szegeden elmúlt az 1897/98-as tanév beírás ideje, a beiskolázás korábbi panaszai ismétlődtek, sőt a főreál iskolába is 61-gyel többen iratkoztak be, mint az előző évben. A szegedi középiskolák adatait a miniszter bekéri Platztól, majd újabb és újabb szegedi beadványokat kénytelen olvasni. Az egyikben ez áll. „... a második főgimnázium felállítása ügyében való minden késedelmezést határozott véteknél kell tartani az államfenntartó magyar faj supremáciájának (= szupremácia: itt: vezető szerep; felsőbbrendűség) érdeke ellen; korlátozása a késedelmezés a magyar faj hódító erejének, megbénítása azon törekvésnek, hogy a haza délvidéken a magyar állameszme iránti hűség a hazafias irányú nevelés természetes útján erősbíttessék.”¹⁶

Talán e szigorú gondolatoktól ijedt meg Wlassics, talán csökkent az iskolát kérvényezők száma, talán a fáradságot nem kímélő szegedi küldöttek panaszait, beadványait unta meg, elégelte meg, tény, hogy 1898 tavaszára engedett. Eltekintett az 50 ezer forintnyi hozzájárulástól, feloldotta a várost az épület fenntartási költségeinek kötelezettsége alól, és megjelölte a leendő szerződés főbb pontjait.

És a város most már nem késlekedett. A szerződést a Köztörvényhatósági Bizottság 1898. április 18-án tartott közgyűlésén elfogadta, s azt az illetékesek sorra aláírták.

Szövegéből:

„Szerződés, mely egyrészt a királyi államkincstár képviselőjében dr. Platz Bonifác, szegedi tankerületi királyi főigazgató, másrészt Szeged szabad királyi város képviselőjében László Gyula polgármester-helyettes között a magyar királyi belügyminiszter (Perczel Dezső) és a magyar királyi vallás- és közoktatási miniszter (Wlassics Gyula) utólagos jóváhagyásának fenntartása mellett a Szegeden létesítendő állami főgimnázium tárgyában kötött a következő feltételek mellett:”

Az 1. pont rögzíti a fentiekben már említett telekhatárt és az 1220,2 négyszögöl teleknagyságot, és azt „... a leendő állami főgimnázium épületének céljaira a magyar királyi államkincstárnak tulajdonába bocsátja.

2. Szeged szabad királyi város Közönsége arra kötelezi magát, hogy mindaddig, amíg az állami főgimnázium vagy a törvényhozas által ennek helyébe rendelt más állami középiskola fennáll,

könyvtári járulékm címén két koronát szedhessen a tanulóktól. A tanács csak egy korona szedését engedte meg. (Délmagyarország)

1910. szeptember 17.

Szeptember 16-án tartották meg a főgimnázium önképző körének alakuló ülését, amelyen az évi tisztségviselőket választották meg nyolcadikos illetve hetedikos tanulók közül. (Délmagyarország)

1910/11.

Az épület kibővítésének kérdése még mindig függőben van. Pedig nagyon sürgős volna, mert sem elegendő tanterem, sem rajzterem nincsen, egyes könyv- és szertárak pedig valósággal kiszorulnak a folyosóra. A kibővítés terve és költségvetése már három éve fekszik a Minisztérium asztalán, de elintézés nem nyert.

1910/11.

Az intézet igazgatósága a tanítás kellő eredményességének gátló tényezőit a következőkben látja: a tanulók

**sokféle
anyanyelvűsége,
elfogultsága,
bizalmatlansága
és közönyössége;
a gyermekek
elkényeztetése,
dédelgetése,
a nagyobb városi élet
sokféle csábításai.**

1910/11.

**A geometriai érettségi
írásbeli vizsga tétele:**

**Egy vajt rézgömb
félíg vízbe merül.**

Kiszámítandó:

**1. a gömb falának
vastagsága és**

**2. mily vastagnak
kellene lennie, hogy**

**a gömb teljesen
alámerüljön. Adatok:**

**a gömb átmérője
20 cm, a réz fajsúlya:
8.8"**

1911. május 25.

**A Délmagyarország
számolt be**

**a főgimnázium
kirándulásáról, amely**

május 20–22-én volt.

**Ellátogattak Fioméba,
megnézték**

**a Frangepánok
kastélyát, Abbáziát.**

**Gyorshajón Zára,
Spalato, Ragusa**

**érintésével Cattaróba
mentek. Érintették**

Mostárt, Szarajevót is.

1911. június 4.

**Az iskola tanári
testületének**

**képviselői az igazgató
vezetésével részt**

**vettek Löw Lipót,
volt szegedi főrabbi,**

**a hazafias
érdemekben gazdag**

ezen tanintézet fenntartási költségeihez évi 1000 (egyezer) forinttal járul hozzá...

3. Szeged szabad királyi város kötelezettséget vállal, hogy az állami főgimnáziumnak két éven belül felállítandó osztályait ideiglenesen, a saját költségén elhelyezi...

4. Az állam az 1–3. pontban foglalt feltételek pontos megtartása esetére kötelezi magát, hogy Szegeden 1898/99-ik tanévtől kezdve fokozatosan kifejlesztendő állami főgimnáziumot állít, s azt az országos törvények és szabályok szerint fenntartja.

Kifejezetten kiköti azonban az államkincstár, hogy a főgimnáziumot csak fokozatosan, tanévenként egy-egy osztállyal fejleszti. Az első osztály 1898. évi szeptember 1-ével nyílik meg.

Az 5. pont a tandíjakról, felvételi díjakról; a 6. pont a bélyeg- és illetékköltségekről szól.

7. „E szerződés két eredeti példányban állítatik ki, amelynek egyike a magyar királyi vallás- és közoktatási miniszter, a másik Szeged szabad királyi várost illeti.

A szerződés a fentnevezett két miniszter jóváhagyása után válik véglegessé.”¹⁷

Augusztusban megtörtént a jóváhagyás, így 1898. évi szeptember hó 1-ével megnyílt az állami főgimnázium.

Idézetek, jelzetek

1. Magyar Törvénytár

2. ua.

3. ua.

4. Az intézet első igazgatója, dr. Kárpáti Károly a főgimnázium első évkönyvében – helytörténeti tanulmányának beillő írásban – szól a kezdetekről. „Az intézet keletkezése” címmel. (A továbbiakban: Kárpáti: i. m.)

5. Magyar Törvénytár

6. Kárpáti: i. m.

7. ua.

8. ua.

9. A főigazgató felterjesztésének teljes szövegét közli Kárpáti: i. m.

10. Szegedi Napló, 1897. jan. 7.

11. ua.

12. ua., 1897. ápr. 11.

13. ua., 1897. jún. 1.

14. ua., 1897. jún. 3.

15. ua., 1897. jún. 22.

16. Kárpáti: i. m.

17. ua.

+ betoldás, kiemelés, magyarázat tőlem: T. B.

A korabeli szöveget mai átirásban adjuk.

T. B.

A tanítás helye

E könyvrészlet az alábbiakról szól:

1. Idegenben
 - 1.1. Szerződés szerint és azon túl: 1898/99–1902/03.
 - 1.2. Az I. világháború miatt: 1914/15–1917. október 27.
 - 1.3. Trianon következménye, avagy magasabb érdek: az egyetem: 1921/22–1930/31.
 - 1.4. Két kölcsönteremben (is): 1987/88–1988/89.
 - 1.5. Más épület egy részének belakási terve: 1989. február 15.
2. Otthon – itthon.
 - 2.1. Jelentős szerkezeti átalakítások nélkül:
1903/04–1913/14.;
1917. október 27–1920/21.; 1931/32–1954/55.;
1984/85–1996/97. június 23.
 - 2.2. Az átalakítások kora: 1955/56–1983/84 és
1997. június 23-tól.

(Az 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 2.1., és a 2.2. témák kifejtése közben: az épület külső és belső karbantartása, ingóságok.)

1. Idegenben

- 1.1. Szerződés szerint és azon túl: 1898/99–1902/03.

Ki gondolta volna, hogy a gimnáziumalapító-okirat 3. pontjában megjelölt két évből majdnem húsz lesz? Emlékeztetőül a szöveg: „Szeged ... kötelezettséget vállal, hogy az állami főgimnáziumnak *két éven belül felállítandó osztályait ideiglenesen, a saját költségén elhelyezze*...”¹. Az első két év ideiglenes tanítási helye tehát várható volt.

Az első év a szegedi állami főreáliskola épületében indult.

Homor István, igazgató két tantermet biztosított a párhuzamosított két első osztály számára. Használhatták a rajztermet és a tornacsarnokot. Külön helyiségben lehetett az igazgató és a tanárok. Az ingó vagyon sem volt több, mint a rajzszertár induló készlete: 235 korona értékben. Békében és egyetértésben élt a két tanártestület és az ifjúság egymással. Ezt dr. Kárpáti Károly igazgató is megjegyezte: „Nem is mulaszthatom el, hogy a tanév befejeztével őszinte hálámat ki ne fejezzem Homor István ... úrnak és a derék tanártestületnek a rokonszenves fogadásért és azon lekötelező, jó indulatáért, amellyel otthonukat velünk megosztani szívesek voltak.”²

A második tanév kijelölt helye a Hungária volt. A bérelt helyiségek azonban a tanév kezdetekor nem szabadultak fel, mert tartott még a mezőgazdasági kiállítás, és az arra érkezett vendégeket nem lehetett „kidobni”. Ezért az intézet szeptember köze-

honpolgár
születése századik
évfordulóján
rendezett
ünnepeken.

1911/12.

A szegedi
középiskolák
kiküldöttei
megállapodtak
Almássy Endre
szegedi
színiigazgatóval
abban, hogy
kizárólag az ifjúság
számára délutáni
előadásokat
rendeznek.
A főgimnázium
kilenc előadást
látogatott meg,
amelyen 1157 tanuló
vett részt. Legtöbben
a Peleskei Nótárius c.
darabot választották:
165-en.

1911/12.

Az iskola
népszerűsége nő.
Ezt jelzi
az iskolavezetés
figyelmeztetése
az 1912/13-as tanév
beiratása előtt:
„Mint hogy
az I. osztályba csak
180, a II., III., IV.
osztályba csak 120,
az V., VI., VII. és VIII.
osztályba pedig csak
60–60 tanuló vehető
fel, a tanulók jól
teszik, ha a
beiratásnál az első két
napon jelentkeznek
felvételre.”

1912. április 21.

„Kárpáthy Károly dr.,
a főgimnázium

**igazgatója,
szeptember 1-én
nyugalomba akar
menni. Utódjaul két
nevet emlegetnek:
Resek Aurél dr.
szakolcai
főgimnáziumi
igazgatóját, aki volt
szegedi tanár
s Lippay György dr.
szegedi tanárét.”
(Délmagyarország)**

1912. szeptember 29.

**Szeged szabad királyi
város e napon
leplezte le II. Rákóczi
Ferenc szobrát.
Az intézet egész
ifjúsága és tanári kara
kivonult
az ünnepségre.
Az erre az alkalomra
szerveződött
városi „nagy”
énekkarban
120 gimnáziumi
tanuló is helyet
kapott.**

1912. október 22.

**Az előző napon
focimérkőzést vívott
a szegedi
főgimnázium
válogatott csapata
a SZAK II-vel.
Ezt megelőzően már
játszottak egy
meccset, amelyen 1:0
arányban a
gimnazisták nyertek.
Ezúttal a SZAK II.
diadalmaskodott
3:0-ra. „S a
gimnazisták meg
nem érdemelt
vereséget szenvedtek,
mert a mezőnyben
egyforma
kvalitású
ellenfeleknek**

péig az első tanév színhelyén maradt, de több termet nem kaphatott, így az elsősök 97, a másodikosok 83-an zsúfolódtak össze egy-egy teremben. Az átköltözés után mind a négy osztálynak lett otthona. A rajzkutatás a Hungárián kívül az ún. Sobay-házban folyt, míg a tornaórák maradtak a főgimnázium tornacsarnokában és annak udvarán. Az átmenetiség ellenére a város tanácsa pénzt adott fertőtlenítésre és az ártézi víz beszerzésére. Az iskola – állami lévén – az állami költségvetésből megkezdte ingóságainak gyarapítását. A tanári könyvtár 132 kötettel megalapozódott, 104 ajándékkötettel már bővült is, és az ifjúsági könyvtár sem maradt el: 110 mű állt a tanulóifjúság rendelkezésére. Alakultatott a földrajzi, a mértani, a bútor-, az iroda- és az ének-zene szertár.

Az iskola 1900. augusztus 26-án költözött át harmadik ideiglenes otthonába, a régi városi gimnázium I. emeletére. A tágas, világos és száraz tantermek átalakítására és kijavítására, az ártézi víz beszerzésére és fertőtlenítésére a város adott pénzt. De a három év letelt. Elvileg a végleges gimnáziumnak készen kellene állnia. Ám erről még szó sem volt. Így újabb és újabb termeteket kellett kialakítani a volt városi gimnázium épületében. Ennek költségeit azonban már az állam fedezte. Közben a szertári állományok lassan gyarapodtak. Az 1901/02-es tanévben megkezdődött a történelmi térképek gyűjtése is; részben vásárlás, részben ajándékozás útján. Így közvetlenül az átköltözés előtt leltárral bírt a tanári könyvtár (183 kötet), az ifjúsági könyvtár (195 kötet), a természetrajzi, a fizikai, a mértan-szabdkézi rajzi, a torna, a philológiai, a földrajzi, a történelmi és az ének-zeneszertár.

Érettségi helyett labdarúgás

Rendkívül szívélyes bangú levél érkezett az iskola címére 1984. május 7-én: „A magyar ifjúsági labdarúgó-válogatott csapat bejutott az Európa-bajnokság 16-os döntőjébe, s ennek megfelelően május 19.–június 5. között a Szovjetunióban döntő mérkőzést játszik.

A válogatott keret tagja X. Y. az Önök iskolájából, akinek írásbeli érettségi időpontja (május 28–29.) egybeesik a mérkőzések idejével. ...Kérjük, hogy vizsgáját más időpontban tehesse le...”

A tanulót korábban – még nappali tagozatosként – elengedték a selejtezőre. A gyakori hiányzás miatt esti tagozaton folytatta tanulmányait. A fenti kérés teljesítése alól ő maga „oldotta fel” az igazgatót, ugyanis osztályozó vizsgáján, május 11-én, még mindig csak a labdarúgó Eb-re kvalifikálta magát, az érettségire nem, ugyanis magyar irodalom és történelem szaktárgyakból – elégtelent „szerezve” – javítóvizsgára utasított. Az pedig augusztus végi esemény, így a kért időpontban „éppen ráér”.

(I.: E-13./1984. és Osztályozóív: 23. sorszám alatt.)